חול המועד סוכות תשפ"ד

יום א' - כשרות הביזון (Bison)

יום ב' - כשרות התרנגול הודו (Turkey)

יום ג' - כשרות הדג חרב (Swordfish)

יום ד' - כשרות החגב (Locust)

יום א' - כשרות הביזון (Bison)

רמב"ם פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' א והל' ב (עד "שיהיו שניהם") והל' ח (עד "פרסה") והל' ט

שו"ע יו"ד סי' עט סעי' א (עד "סדוקות")

שו"ע שם סי' פ סעי' א **וש"ך** שם ס"ק א וס"ק ב (עד "טהורה היא") **ופתחי תשובה** שם ס"ק א (עד "והוא פשוט")

פרי מגדים שפ"ד שם ס"ק א

חכמת אדם כלל לו דין א (עד "וסימן פ' ")

חזון איש יו"ד סי' יא ס"ק ד (עד "וצאן שבמסורת") וס"ק ה (עד "כל מנהג]")

קובץ אגרות **חזון איש** ח"ג אגרת קיג (נדפס גם בספר **חזון איש שו"ת וחידושים** סי' קלא)

ארחות רבנו מהדורה ישנה ח"ה עמ' קכא-קכב ומהדורה חדשה ח"ד עמ' י (מן "יום ב' כ"ב" עד "נגד זה")

שו"ת שבט הלוי ח"י סי' קיד

שו"ת שלחן הלוי להגר"י בעלסקי זצ"ל בירורי הלכה סי' יט (עד "ישראל הלוי בעלסקי")

שם פרק יט 'כשרות בעלי חיים' (מן "ביזון" עד "בענין הנ"ל")

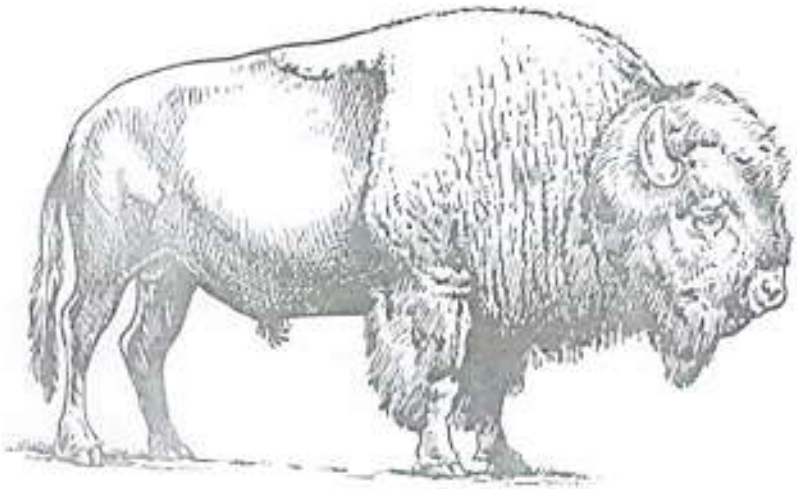

הלכות מאכלות אסורות

יש בכללן שמונה ועשרים מצות. ארבע מצות עשה. וארבע ועשרים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) לברוק בסימני בהמה וחיה להבריל בין טמאת לטהורה: ב) לברוק בסימני העוף להבריל בין הטמא לטהור: ג) לברוק בסימני חגבים להבריל בין טמא לטהור: ד) לברוק בסימני דגים להבריל בין טמא לטהור: ה) שלא לאכול בהמה וחיה טמאה: ו) שלא לאכול עוף טמא: ז שלא לאכול דגים טמאים: ח) שלא לאכול שרץ העוף: ט) שלא לאכול שרץ הארץ: י) שלא לאכול רמש הארץ: יא) שלא לאכול תולעת הפירות בשתצא לאויר: יב) שלא לאכול שרץ המים: יג) שלא לאכול נבילה: יד) שלא ליהנות בשור הנסקל: טו) שלא לאכול טרפה: טז) שלא לאכול אבר מן חי: יז) שלא לאכול דם: יח) שלא לאכול חלב בהמה טהורה: יט) שלא לאכול גיד הנשה: כ) שלא לאכול בשר בחלב: כא) שלא לבשלו: כב) שלא לאכול דם תבואה חדשה: כג) שלא לאכול קלי מן החדש: כד) שלא לאכול כרמל מן החדש: כה) שלא לאכול ערלה: כו) שלא לאכול כלאי הכרם: כז) שלא לאכול מבל: כח) שלא לשתות יין נסך:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

מגיד משנה — פרק ראשון — מגיד משנה

פ"א א מצות עשה לבדוק בסימנין ולהבדיל וכו'. כתב ביאור דגים בפירוש הלכות מלה מסימני בהמה וחיה מעוף מעוף מהם ועל עוף מעוף מהם וכן על דגים ועל חגבים כל אחת מהם בפני עצמה. וביאור סימן מהם מה שכתב הרשב"ם שאין לאכול הפסולין אלא הטמאים כמו שאמרו בפ"ב דיומא אלו הן הטמאים ומה שכתב אלו כולן מבלבל עצה עצה וכן מבואר בגמ' כאלו מריאות (דף ס"ח) נבי דגים גריפת סם. וכדי זה כתיב בלו מהם עשה על מריעת הסקרדים וזה נראה וכבר הארך רביע יחיאל פרק שני:

ב סימני בהמה וחיה וכו'. מפורש בתורה ומשנה בחלק מריאות (דף ס"ח)

סימני בהמה וחיה נמצאו בן הטורה:

וכל בהמה וחיה שיש לה פרסה אינה נראה אין לה שנים בלתי הפלין וכל בהמה שיש לה פרסה ומעלת

קדושה. הלכות מאכלות אסורות פ"א

פ"א ו בהמה מסורה פולדה לו שמונה
כה כריה שיש לה מתי נגיון
ומתי מחרות וכו'. קשה לי דכיון דקי"ל כדב
כריה כשלמה ליתא וכי לגמריה לחמנא לאמה
כמתי בהמה לגמריה וכו' לא ה"ל לכתוב לו
פולדה:

ח אין לך בכל בהמה וחיה שבעולם וכו'.
כתב ה"ם פרק ט"ם המלה רבי תומר
וכו' אבל כל מה שמה המלה בכלל מיה וכתב אחר
הכבר מין בהמה מיני יודע לאדם לפי נגיעת
ספריה

אחר ששחטה בכנפי העוקין אם מצא בשרה שם מהלך שתי וערב מהורה והוא שיכיר ערוד שכן הוא בשרו שתי וערב: **ד** "בהמה מהורה שילדה "כמין בהמה מטמאה אע"פ שאינו מפרים פרסה ולא מעלה גרה אלא כמין סוס או חמור לכל דבר הרי זה מותר באכילה. במה דברים אמורים בשילדה לפניו. אבל אם הניח פרה מעוברת בעדרו ובא ומצא כמין חזיר ברוך אחריה אע"פ שהוא יונק מטמה הרי זה ספק ואסור באכילה. שמא מן המטמאה נולד ונמרך אחר המהורה: **ה** "בהמה מטמאה שילדה כמין בהמה מהורה אע"פ שהוא מפרים פרסה ומעלה גרה והרי הוא כמין שור לכל דבר או כמין שה הרי זה אסור באכילה. שהגדל מן המטמאה מטא ומן המהורה מהור. *(לפיכך) ידע מטא שנמצא במעי דג מהור אסור. ודג מהור הנמצא במעי דג מטא מותר לפי שאין נדוליו אלא בלעו: **ו** "בהמה מהורה שילדה או שנמצא בה בריה שיש לה שתי נבין ושתי שדרות אסורה באכילה. וזו היא השסועה שנאסרה בתורה שנאמר את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה כלומר בריה שנולדה שסועה לשתי בהמות: **ז** וכן בהמה שנמצא בה דשת עוף אף על פי שהוא עוף מהור הרי זה אסור באכילה. לא הותר מן הנמצא בבהמה אלא מה שיש לו פרסה: **ח** "אין לך בכל בהמה וחיה שבעולם שמותר באכילה חוץ מעשרת המינין המנויין בתורה. שלשה מיני בהמה

ורם

"כמ"ש מיה וכן לא כיה לאחר ה"ם, ויש מלחמ"ה:

א מיר מם מס"ג לאחר קיא: ב נ"ם וה מם: ג מיר מם מי' מם מס"ג לאחר קלב: ד מס"ג מם: ה מס"ג מפרק מב:

ת כמה מפרין דג מהור מכל מינים ומטיבו כב מפי המר רוב דגים במקן מבריאין (ומפ"ג דלא מיעיה דכלא מפי מהור וכ"ל מין דגוב דגים במקן מבריאין) כמי מבלע בפיבו המי, ולזה כתב רבינו דג מהור הנמצא בכמי דג כמה ולא כתב לפרן המבנה:

ו בהמה מסורה פולדה וכו'. בפרק אלו מריאות (דף מ:) אמר רב מנן בר בינה מטמה בדיה בפני מנמה שיש לה שתי נגין ושתי שדרות. ובגמרא פרק המלה (דף כ"ד) מחלוקת רב המנהג ואמר רב בריה בשלמה ליתא וכי לגמריה לחמנא לאמה לגמריה (ומפיבו בשתי בהמה בשתי בהמה לגמריה) ומנהגא אמר בריה בשלמה מיתא וכי לגמריה לחמנא לאמה בשלמה לגמריה אבל בשתי בהמה מריה הדיה מקלים בן פרה וקי"ל כרב כלומרי כדאיתא התם:

ז וכן בהמה שנמצא בה דשת עוף וכו'. פרק בהמה המקבה (דף ס"ט) מ"ר יוחנן הנוחם את הבהמה ומצא בה דשת עוף מהור מהור מלילה בעוף פרשה ולוקה מלקות בשתי מלקות פרה ליסבר מרדם מלקות מתין מלקות. ומיהו פרסה בבהמה מהבלו ובמטו בשאר מ"ם מהבלו מבדלו יהיה לו מתין לה לעשים כלל מלקות מיהר מלא אחרו מלא דשות יהיה ומילמה כו:

ח אין לך בכל בהמה וחיה וכו'. פרק ח"ם (דף ס"ב:) מאיר רבי תומר נלי וידוע לפני מי שאחר ובדיק הבולם בבהמה מבלה מחיבה לפרק מה הבהמה נבהמה לפרק מה הבהמה נבהמה בשבילים על המחלים לפרק לפרק מה הבהמה נבהמה מלה מלי ומיעבן. ומשורש מיה בפרק לאחר ולא בנו (דף כ') בשאר עבר בהמה מעם בהמה

לחם משנה

בשבילים כל בהמה וחיה מתין לה בינים וכו' ולמה בהמה ולמר בהמה בשאל מבלה גרה וכו' עד מבעבר אם בהמה מלי הרמב"ם ז"ל ומעין דהמה לפרן הבמרה מבך הלא לפרן מבמרה מתין לך דבר מבעבלה גרה ומתא מלה נמל:

ה לפיכך דג מתא מבמלה בתמי דג מהור לאחר וכו'. בקבה מבהמות בהמה לפיכך. והלמן מבמרה. ויש לישבו דה"ק כיון מהמרהיו לך מהבדל מן הבמרה דמיל בלבר גידול לפיכך דג מתא מבמלה וכו' ודג מהור מבמלה כו' מהבר מהמי מתין אם מלה בליבה לבל הם לא כייתי לחבר לך מהבדל מן הבמרה וכו' מלה הילה מן הבמרה דהוה

מגדל עוז

מיבבון המבמרבן בהרה מלבדה ודע כי מיבן המבלה גרה אין לו מינים אלא יקבה לך מבמן ולמרבה כי לחבן לין מבריבן פרסה ומבלים הם כמו בהרמרי. ולין ל"ם ו"ל מבמן בהם מלה לגרה מבמרבים מבמרבין בהם כי כן מלבדן לאם בל מבקבה בבל מל מרבה, ומבקה לים לגרה ו"ל מחבר מבמרבים מבמרבין בהם כמו בהרבמרי מבמלה מבין מבין הבך מבמרבים ולילו מים מבמר ובל בבמה ולמה בם לם מבלבה מבמלה לגרה מבמרבים מבמלה מבין מבמרבים מבמלה מבמרבים מבמרבים מבמרבים

הכתוב וכו' לא. וה"ם רביט שמור הבר הוא מין בהמה. מחלוקת בגמרא פרק בלמי הכרם (מכות ו') שור בר מין בהמה ורבי יוסי אומר מין חיה והבאתם פרק תורו ולקח בו ומסק כרבנן וסלגו אמור. וה"מ אמי חמה בא אחר ברביט בטור שמור הבר מין בהמה הוא **אלא** כתב שנעשה מיני חיה הוא שמתרבה עם השור הבר היינו הלו דכתיב בקרא המטורגים הורבלא מכך לחמרו עם בעל מיני מלאכת גריה לרב וכו' הני מיני דבגלא מה בן לבני מחכת מי מיני הלבנון לא בן מין בהמה אמר לה ר"ב לא מלינו רבי יוסי ורבנן הלא בשור הבר דמקו שור הבר וכו' דרבנן מסרי מדמתרגמין הורבלא מיני בהמה הוא ורבי יוסי אמר כיון דקא חביב ליה בהדי מינא דמיה הוא לכל מני (מדלא חביב ליה בהדי מינא) ד"ה מינא דמי הוא. והקשו דלמא מינא דאקרו מינא דרבינא הקשה דלמא מינא דאקרו מינא דאקרו לו מינא דאמר מינא. ורש"י מסרים אמין בהם אלא דלמא מינא דאמר מינא לא הכי מקן לרב אמי לאמר מרי הרביינו ע"ל אם בנים'. הרי אמרו מהאמר מאור הבר אם הלו ה"ם מסרא מין בהמה הרי הם מרבים מיני בהמה ומסרא מיני חיה, ושל אמי חמה אלא לחה לא כתב דבר הבאלא מחלוקו מאחר לאי מקן מין חיה ומאמר דלא מסרא המקרא דנא' הוא. ורש לחרן בא מסרא מבור מהלכה ברב הוא דאמר מקן מין בהמה ורב המעלה דה"ל אכין כתלמה לגיל מהמיה בגין ומאמר ה"ל ומלמה לגנייהו ומרב אמרלי דמקנו ומלמה מינא דאקרו מינא ומינא דאמר מינא דלמא קתמרי הלומות הרמלים מבגיל רב הוא אמר לכל לא מבריני מידי ולא אמר אמר רבינו בגלן ומבלגות מיומרי מזבח לפי בגלא בטור דנא הבר הרי הוא מנא אמר מלא כדמנא הרמב"ם ז"ל שבמב בפסרו כוי הבר מין חיה הן ומלגו מאחר לכל מה בהמה בהמה בכלל חיה ומחב שור הבר מין בהמה

מיני יוחס לתרן לפי נירסת ספרים:

וכל מבריה מינין ומיומים וכו'. זה מבאר בכתוב, וה"ם שני מחבירן לרב לרך לבדוק מינן אחר. מבאר הוא ומבר הזכרתי לחמלה בלמנו ומלבד מיכיר גמל אלמא מבאר דבמיכר הדבר תלי ועדלה מא אמרו בשאות בכל מי מבאר מבר המחלים לחמל כל שון מלא מבן: אף ה"ם מבלן מחברין וכו'. זה מבאר ומבאר בהרבה מקומות:

י ומיומני חיה מני הבחובה כו'. (מלין ל"כב) מ"ל אלו הן מיומני חיה מחלבה מאחר ומבאר בכל מבאר בהמלים לחמל כל שון מלא מבן: אף ה"ם מבלן מחברין וכו'. זה מבאר

כיצא אלא מיומל בחיון כרוכות הדזנות והרוזקות ומה מחלבא ומה דמבלא מרקייהו ומי מבאר זה ומבאר מבאר בכרבו מין חיה, ולאיבר יש מן בבאמים מבחנו מא"ל אלא הבי' מיומין מבן כרוכות והרוזקות והדזנות. וכן דבר הרמב"ם ז"ל ורבינו בהב מבלא מרקייהו בלבן הגמ' ולאבר מבאר מבאר ומיומ מבאר דבר כרבא מיא מבן הם יש לו בל. מבאמרין הלא לפי מאיבן מבאר הרוזות ונם לפיבא"ר ז"ל מבאר מבריך מבלא מרקייהו. גם הר"ל ז"ל בהבנות מבאר כן וכו' מיומני אלו כרוכות מבבאות נגדים נגדים בגלדי בגלים בגלדי קרן הבול והרוזקות מבגלדים מהוזקים הרבה מקרן מבו בלא מקרן הבאר מבגלדים דמוין עד מבחקלמין זה מבל זה ומבו בגלדים מבלמין זה בתוך זה והבזות מבולות מקרני מלבי ולא לחבות מקרני הבו בלא מקרן הבאר מבגלדים דמוין עד מבחקלמין זה מבל זה ומבו בגלדים מבחים בבן קרנים לחבים בבן הא"ל מרי הוא בלא מבן בבם דבר לבבל לם אין בבם דבר לבבל לם הוא יוחבן מרלם לחבה הבבהבה קרנים ולחב"ה מבלמין זה בתוך זה והבזות מבולות מקרני מלבי ולא לחבות מקרני הבו בלא מבן בבם דבר לבבל לם אין בבם דבר לבבל לם הוא יוחבן מרלם לחבה הבבהבה קרנים ולחב"ה מבחים בבן קרנים לחבים בבן הא"ל מרי הוא בלא מבן בבם דבר לבבל לם אין בבם דבר לבבל לם הוא יוחבן מרלם לחבה הבבהבה קרנים ולחב"ה עבן מבבם בים לו נבבה ידבא מבחבן מבלמה ל"ל מיבבן קרבמבא ומבבא לבבים ולבר לחבה מבבבן לבבל ל"ל מבבן מבבבן ולבבל כל מבבא הבי לו מבבבן מבבבן ולבבל כל מבבא הבי לו מבבבן מבבבן ולבבל כל מבבא הבי לו מב

עט א סימני ברמה וחיה נתפרשו בתורה. מלמד הסימנים שכן בסמוך וחיה סמוכה לבהמה וחיה ממלא נתפרשו בתורה כתרגומם ותרגם אונקלוס שכן חיה לבהמה לא נתפרשו בתורה אלא חכמים נתנו סמנים כדלקמן רים סימן כ' וקל: **ב** ויש אומרים שניבין הם בר, ולשון זה נראה עיקר וכן נראה דעת מהרש"ל סלק לו מרוסות סימן קל"ח סימן ס:

סימני ברמה וחיה טהורה

עט סימני בהמה וחיה נתפרשו. יבו ג' סימנים:

א א [א] א סימני ברמה וחיה נתפרשו (ה) בתורה והם שני סימנים מעלה גרה ופרסותי' פרוסה וכל בהמה וחיה שאין לה שני' בלתי העליון ולא ניבים שהם הלתלי בשר בעין שני' בולטים בתעיכים ב [ב] ד"ל א) שניבין הם שני שנים למעלה אחד מכאן ואחד מכאן בקצוות הלסתות (סימנים ריסה לה מיסטי מל לסמיה) ביזיע שהיא טהורה והוא שיכיר בן גמל (א) שאין לו ניבין עד (ג) שיגריל וכל שמעלת גרה היא מפרסת פרסה הוקמנמל וארנבת ושפנשהם מעלי גרה ואינם מפריסי' פרסה ולהם אין לתרש שיש להם שני' למעלה אי ניבין לפיכך המוצא במרבר בהמה ואינו מכירה ופרסותי' תתוכר' שהרי אינו יכול לברוק בהם וברוק אם אין לה שני' ולא ניבין למעלה ביזיע שהיא טהורה והוא שיכיר בן גמל, וכל שמפרסת פרסה מעלת גרה הוץ מחוור לפיכך מצא בהמה שפיה תתוך שהרי אינו יכול לברוק בו וברוק ברגליה אם פרסותיה סדוק ביזיע שהיא טהורה וכל שמעלת גרה ולא שיכיר יצא מספק הוה וטהור' ואין בהמ' טמא שכשרה ב) שתתת

ביאור הגר"א

עט [א] מתני בחמה וחיה כו'. מתני' תנו' שם חיה נכלל בו' ושם עלא אי: [ב] ד"ל יש לה קרנים כו'. כדאמר בגמרא ולא ב' ולא ריש מ' [ב] ד"ל א' ב'. שבולת הנראה ראיה מסדים בפלי דשמה ראשלי נגיעה הבלא אין כיוצא בה. ראין מלוים לפשוטה אלא בשיר כמלים בגמרא הלים בגמרא ריש מ'

באר היטב

עט (ה) בתורה. מלמד הסימנים שכן בסמוך וחיה סמוכה לבהמה וחיה נתפרשו בתורה מלמד הסימנים שכן חיה לבהמה לא נתפרשו בגמרא מלמד חכמים נתנו סמנים כדלקמן לים מ': (ג) שיגריל. פסק הלכה ולשון זה נראה עיקר ולכן דעת מהרש"ל: (ג) שיגריל. דסיון שלון לו מרוסה

סמנצאות זהב — סימן עז עד הלכות טליחה — שפתי דעת

לאחר הוא בבישול ובכר בו בשום שרי אם נמלח הטליה אף בדברים הם בכר הטלה שבשום כרוס שקרוא והוא בבישול הוא"ל אין מחלק אף בלא נמלח בו בשום הוא בבישול ואם הוא בו בשול ואם הוא בו בשול מאיר בדברים הטלים שבשום כרוס שקרוא בלא נמלח בו בשום הוא בבישול הוא"ל אין מחלק אף בלא נמלח בו בשום הוא בביש

ג אסור לאכול מן התורה. כי כשהם אכל לא כלום כן מסרם מם המיני כסף בכסף הסרם מן כהדם כמסמא מי אכל בסר מסת אסור לאכול בהמלם לכר מרם לכלם ובלקמן ריש סמ"ע: ד מטאה שילדה כו' ומהורה שילדה כו'. כשהם מסרם כמשנה כמל מיגלא מן המשנה מתא ומן סטמר מהור וכלל זם ליט לגלא לגם מסיסרו ליט לגלא אכל לגא לגם מסיסרו ליט לגלא כמשם אלכ לרם אלם מוחר לגרם מכסרו לסור ובלקמן סיגן מלא כ"ב כרם המגיד וכמל קרקן לחרן מם: ה ומהורה שילדה בסין מטאה מוחרת, נראה דהוקא מן בהמה מעלה אבל ילדה כמין טף סור מהור לאכל ומכין מלא לגלא דהוקא נמלא מם לאכל ילדה מוחר ומסא מסרת המקנה (קף מ"ה ע"ב) מקמא דילדה גרע מסי דקאחר מהם אמרי ליים לחאור מכי מילי מסא דלא לאיר מהמלם אבל במסי לחר מרי ע"ם ומכי לחשא לסרות מכמלעי מסא (קף מ"ה ע"ב) דיש לגלא דמוחר מם לאכל ילדה מוחר ומכין מלא לגלא דהוקא נמלא

מפרס סרכסה פטלון יולדת מסס וילת פיקס סרן קקפוס וכפופות ברקמיהן. וכתב ביי כמס רכבלא לענין דיעה מיסס מוריס הכל לחמר מסמי. כמוסת פיוסנו שעיין כגלוי כללים. כמוסת ביוסנו שנולות ולא המנוס מקרני סמס. המוקנה סרס כמס מרילין כל. סכיסו ומכלמי אם כמס: ( ) ומכסין את דמו.

סיוגו לעמוסת ולא סמנו ביים לין מכסין דמו וליגו מטולר כמלת סיקן מלת נכי מי:

ה יכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה חלבו אסור ד״ה ואין לוקין עליו (ג) (ד) ומכסין את דמו:

ו [ו] * כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא תנקרא [יא] כוי (ב) חלבו אסור ואין לוקין עליו ומכסין את דמו:

ביאור הגריא

[ח] (לקמן) שור כו׳. מלין אלא הבשרא המלין מ׳. אי מלי לילא דבשרא. ועב אשר מלי מחרוך המלבא סיגא דאמר אלא שמעמלים לין לה רק סיגא דחבר בלבד ולא הוי בבמה פטרים.ר״ה מלי א׳ (מלל מיקוי בדמם מומלים מלל כמקן ל׳ ולא מרלן)

באר היטב

מסיפת לחלן ס׳ המלות מיגס בסיק סיגוגס: (ג) בהמה. מיגס לגרוך לבמה דמו מלת מרסס מלים מפי׳ לים מ״ך: (ד) ומכסין. מי מלת מרסס מלים בחמר ביים לין מכסין דמו ומיגין מלים מי מלת נכי מי:

עט א סימני. שאלך הלכן מיגגים של בהמה חיה מהרוגה ובן המפרים נהמרשי בקיא אבל הנמצאים אבון חיה מהרוגה לגרסה מהרוגה לענין הלבה ובשרו לא מבאר מפרשים רק הלכה נחנו בהם מיגן מקבלה מבנאר מי מ׳ ומיגגים המפרשים בחיה הם כ׳ מלכת גרוה המפרשים שבת הרוגן שהיא הבדלון שבר מעבר לבבר ולא מחני מה שמבטון מלא ומין מלת בהמות הבלי אות מי ומיגר אין מרגמרה מחקנה מלכלן הלי אלא קרא דא׳ דאמר חנה הכהר כי מפרים מרגה הוא חנה גרה לא יהי מגא הוא לגם ומא אינו בכלל מפרים מרגה לפי דברי בין שאין המגר מגבר מגר לבר. מין מ״ה אות א׳ ובראלים אל הבחרה: ב ר״ה שאינן הם כ׳ מגרים. מגר הלך לגרן זה מיגר הן מגר הרשלים: ב אמר בגרגה לא בלבו שלך ומבלי מלי הלים לגרגה הבהמה. ומי׳ בגלב מגלא הלן בגים ומלים מבריאות הלבן המגמגם לה מלגו ובשר הגה אמר לגלן מלה ובהב המגבר בגר אמים בן ישראל ומבר מלבנים מלא מגמל. בלן ב׳ ובין מלל מלא אבל הבא. ובר הבבר הגה אינו בלבר מלבן הלים מם אם הלים מם מגגלה ומלה מקרגים המגגא של דבר לא ובגגא הבבר הגקה מגגלן בגגל אבל מם הגגגגה מקרגים הי לקח הגי ובגגן ומגגלן בל לים. ומי׳ הגגגה הגגגא מגלה מגגר לגבר מגר הגגגגה מגגגגים הג

ולא אמרינן איידי דיפלוט דם דידיה יפלוט גם כן דם שבלע מהחיצון כדאמרינן גבי מליחה כמבואר שם כיון שהוא בפנים (שם):

יא אבל יש אומרים (הפרי חדש והמנחת יעקב כלל ט') דגם אפילו לגבי פנימי אמרינן כבולעו כך פולטו ולכן אם נמלח הפנימי והחיצון תפל מותר וכן בלא נמלח הפנימי והחיצון נמלח ולא שהה מותר פנימי דלעולם נורא משאב שאיב (והוכיחו כן מרמב"ם ושאר פוסקים):

יב כל זה לא מיירי אלא במולייתא שאין ממלאין אותו אלא בבשר לבד או ירקות שאינם מונעים מלהפליט הדם אבל אם נתן במולייתא ביצים בין שמילא הבשר רק בביצים ובין שמילא אותו עם בשר שלא נמלח ונתן בו גם כן ביצים אסור שהביצים נקרשין ומעכבין הדם מלצאת ודינו כאילו נתבשל בקדירה דאם לא נמלחו והודחו תחלה שניהם הפנימי והחיצון קודם שממלאם אסור הכל (שם) ועיין לעיל כלל ל"ד סימן ט' לענין לב וכבד:

יג שאר דינים מצליה בלא מליחה ודיני השפוד מבואר בכלל ל"א מסימן י"ד עד סופו:

כלל לו

דין סימני בהמה חיה ועוף ודגים. ובו כ"ב סימנים:

(סימנים ע"ט פ' פ"ב פ"ג)

א סימני בהמה וחיה נתפרשו בתורה והם ב' סימנים מעלת גרה ופרסותיה סדוקות. ויש חילוק בין חיה לבהמה, דדם חיה טעון כיסוי וחלבה מותר. ושבעה מיני חיות אמורים בתורה בפרשת ראה. ואם היה מכיר אחד מהן אפילו לא מצא לו קרנים חלבו מותר וטעון כיסוי ואם אינו מכיר נתנו חכמים סימנים להכיר בין חיה לבהמה ובין חיה טהורה לטמאה ולפי שאין אנו אוכלין אלא מה שקיבלנו במסורת מאבותינו כדלקמן סימן ו' ואם כן אסור לנו לאכול מן החיות רק הצבי שניכר לנו ולכן לא העתקתי הסימנים והרוצה לידע ימצא בשולחן ערוך סימן ע"ט וסימן פ': (סימן פ"א תמצא בכלל שאחר זה):

ב סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה אלא שמנה הכתוב טמאין בלבד והם כ"ד מינים האמורים בתורה והשאר מותרים וכל מי שהוא בקי באותן מינים המנוין בתורה ובשמותיהן הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהם, ואין אתנו יודע עד מה. ומכל מקום מצד הדין אף על פי שאינו מכירם בודק בסימנים כל עוף שהוא דורס ואוכל כמו שעושה הנץ ושאר עופות הדורסין שנועץ צפרניו בבעלי חיים ודורסן. ויש אומרים דורס ואוכל רצה לומר שנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגליו שלא ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו (רש"י ורמב"ן) בידוע שהוא טמא ואם אינו ידוע אם הוא דורס או לאו אם כשמעמידין אותו על חוט חולק את רגליו ב' אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן או שקולט מן האויר ואוכל רצה לומר שאינו מניחו לארץ עד שיבלענו (לאפוקי תרנגול אף על גב שגם הוא קולט האוכל מן האויר מכל מקום קודם שיבלענו מניחו על הארץ) בידוע שהוא דורס ולא מהני ליה שום סימן טהרה דגם בכ"ד עופות יש מהם שיש להן ג' סימני טהרה כדלקמן אלא שהם דורסין (סימן פ"ב):

ג ואם ידוע בודאי שאינו דורס יש ג' סימני טהרה כדלקמן: א) אצבע יתירה פירש רש"י אצבע שאחורי האצבעות ויש אומרים דרצה לומר האצבע האמצעי הוא

ולכך נזרה וכוי אפשר לפרש דבכה מספקא לי, ועוד לי לדיני דוקא בים כו מקלת סימנין לא הוי משתמיט במימרי מלפרשו כיון דכל דינו תליי בחצלי זב.

ונראה דאי ס"ל כר"ש דגמל בן פרה אסור באכילה אף במקלת סימנין פשיטא שאינו קדוש בגבורה כיון שבות טמא וכן נפרה שילדה במין הטור, והא דמבעיא ליה לעיל כייון אליבא דרבנן דמותר באכילה.

מה שהקי' בריעיא הא סתמא דמתני' ר"פ ב"ב הולין ס"ח לי' כר"ש למאי דאמר שם ס"ע לי' לאחויי קלע כי ר"ל כיון דכדין אמת לכ"ש שפיר הני רבותא דאף לר"ש מותר ולא מקרי סתמא כר"ש.

ג) **ד' א'** למימרא דר"א סבר זחי"ג מותר כו', נראה דבלבי הבא על האיסור לא שייך למפער הולד מדין אוא"ב משום שלבי גרס כוייתו דכיון דכל נולד נידון בתר דורותיו ויולדיו איכא בו מקלת שב מלד עלמו ואין דנין מלוי מכח אביו ואמו שים בו אלא דנין מלוי מל מהותו ומהותו מעותה, אבל איכא למידן בו לי הוסמין לרע האב דרע האם עיקר עפי.

אבל כשרה שנתעברה מן הטריפה אין דנין עליו אם הוא עריפה בשביל יחוס אבותיו דולדו אין הולד מריפה אבל קיי"ל דדבר שאסרתו תורה אסור גם המתהוה ממנו, ולפיכך ולד מריפה אסור, ובזה יש קולא וחומרא דאפי' למ"ד אין הוסמין לרע האב הביא האב גורם לבויתו, ויש בזה נידון זחי"ג דלמ"ד זחי"ג מותר הולד מותר מ"י שיתוף כיתר בין מלד האב בין מלד האם ולא שייך בזה מריפה ואפי' מקלת מריפה, ולמ"ד זחי"ג אסור הולד אסור אף למ"ד שב אפילו מקלת שב לא אמריגן, חו טומת הר הולין נ"ח לי' ד"ב מכאן.

ושהורה שבינורה מן הבעלת יש לדון עליו על הולד מבני נדדין, יש לדון מל מהותו ולומר דיש בו מקלת גמל חב תלוי לי' הוסמין לרע האב, ובזה ודאי דאוי לאוסרו מחמת מקלת גמל [ולא דמי לדין הוא"ב ומחנות דבשיבן כולו דהתם אמריגן דמקלת ליבו ממין שאמרה בי הוהה מלוה זו אבל מקלת שמא ודאי אסור] ולא שייך בזה דין זחי"ג, ועוד יש לדון עליו ולאוסרו דלא מדיף לאיסור מריפה מאיסור ממא וכי היכי דאיסור מריפה אוסר את המתהוה הימנו.

הימנו ר"ל איסור עמאה אוסר את המתהוה הימנו.

ור"ל אוסר בלמת הולד מחמת האב ואפי' הולד שלו דומה לאמו

הבהורה וכמ"ש הוי ב"ק מ"ח לי' וילף לה מקרא ולא נתפרש לי' איסורו משום הויתו שנתהוה מגרם הבמה וגלי רחמנא כאן דזחי"ג אסור ואינו בגין להוסמין לרע האב, לי' איסורו משום שיש בו מקלת גמל, ור"ל מהיר הולד אף שפיכור אמו מן הבמה וילף מקרא, ובמה גלי קרא כאן דאין הוסמין לרע האב וזחי"ג מותר, אבל בעלמא ר"א מספקא לי' לי' הוסמין לרע האב וס"ל זחי"ג אסור, והא דילף ר"א שב מ"מ מוקי לה בבהורה שיבורה מן הבמה שאי אפשר לומר בעמאה שבינורה מן הבהור דלא מסתבר שאמרה תורה שאין הוסמין לרע האם, [ומיהו לי' קלוב וקלוטה אין בוסמין דורות אין כאן רק נורמים של אמא בין מלד האב בין מלד האם].

ובגמי כוי ס"ד לפרש דפליגי בזחי"ג ופריך דאיפכא שמעינן לבו ומתרץ דמקרא ילף ואפשר דלר"ל אסור מחמת מהותו והוסמין כאן לרע האב, אבל בתר ב"ק שם פירשו משום דכאן זחי"ג אסור [ולי"ל דקיש לן כאן שאין הוסמין לרע האב ואפשר דבכה בשיבורה מן הקלוב נמי דהוא אסור אבל אינו נחשב לגין בפני עלמו ליחס אחריו דורות שברי בלמת מינו טהור שברי אפשר לטהורה לבתעבר ממנו].

ולי בתר בדיב והא, מה שמזכיר כאן זחי"ג ובפרק הוא"ב נקט ליטמא הוסמין לרע האב משום דבבה כי ר"ל האם דיינין רק לי' הוסמין לרע האב אבל לי' הוסמין יש בו חומרת האב ולא אמרינן זחי"ג, דהתם הנידון מל מהותו אבל בבה מלד איסור עמאה שפיר שייך היתר דזחי"ג, וסיימו דמ"מ לי' אין הוסמין לרע האב לגבי מקרי זחי"ג אבל בחולין נ"ח לי' כבר הילו זה וכמ"ש לעיל. [ת"ה, ועי' לקמן סי' י"ג סקי"ל, וסי' קל"ב סקי"ב].

ג) **שם** קרי לי' עמא כר"ש כו', נראה דלאו מלי עמא דייק אלא ר"ל קרי לי' עמא בשאין בו סימן אחד ולא הוילו אלא בסימן אחד, וכגי הרי לשני נראה דלא פליגי אלא מר אמר לב בלי זב ומר בלי זב.

שם למימרא דר"א סבר זחי"ג מותר כו', יש לעי' בא מסקינן תמורה ל"ח לי' דמוהב ר"א באפרוח בטולד מבינת עריפה דאימה גדלה לכי מסרתא כי אסרתה ספרא בעלמא הוא, וא"כ איך הביא לב גורם איסור הלא ס"ז של עמא ספרא הוא ואינו אסור משום עומאה כדמוכח ע"ז ס"ח כי וכמ"ש תו"ר לקי כ"ג כי ד"ב ואיזך, ולפי' תו ב"ק כ"ח לי' [ת"ה, עי' לקי סי' קל"ב סקי"ב] גם למסקנא לאסר ר"י משום גורם ואפשר כיון דהתהוות המין ע"י הבא ואינה למימר דהבן עלמו בתר מינו דאב גריר נמי דאין הוסמין גורם לב דלאמו מיקר עפי מ"מ הביא הבא מבוה ויש בו גם גורם של איסור והחזינן לי' כאינו בא לעולם עמא ובוהר בבאו לעולם שנתבטל בתוך חלון הבטון.

יש לעי' לר"י דאסר מיבורו מן הבמה אם שהב אמו קדם שעולד מבו שיוחר בשהיות אמו כמו דמודה ר"ש בקלוב בבמי אמו.

(מ כ ת ב)

ד) **אחרי** שיבוש כמה בחמילו בבוחינו הראשונים והאחרונים ז"ל אין לנו לגעות מדברי הגאון חכמת אדם שבבא בספרו שמהבנו אלא לאסול בהמות וחיות אלא במסורת וכפי פשטן של דברי הש"ך סי' פ' סקי"ח, ודלא בהפמ"ג [ובאמת דברי הפמ"ג אינם מתקבלים בלשון הש"ך שאם כוונתו ז"ל שיש לנו לקבל מינים חדשים בלא מסורת, אלא שאנו צריכים לנהוג בהם הומרי היה והומרי בהמה א"כ זהו חידוש שהחדש הש"ך היה לו לכתבו בלשון בורלה שנראה לו, אבל לשונו ז"ל משמע לדבר ידוע מאי דעמא דבר, ובזו ודאי לא שבית כלל שקיבלנו מין חדש ונהגנו בו הומרי היה והיב, אלא ודאי כוונתו דיל שאין לנו אלא בהמות בבשים ועזים, וכמ"ש הרי"ם, ובזה ידוע לי לבש"ך ז"ל דעת החכמים שלא היו מחזיקים לבגנים לשיטת מין חדש, ומה שהזכיר סי' פ"ב בעופות היינו שאנו מהנים בבהמות מנהג העופות, ולא שבא לגמוד משם ובכל משום מנהג מלאה דנתמעטו הלבבות ונות לנו להחזיק במסורת, וגם אם נקבל חדשים נסתבך בדין חלבן וכיסוי דמן ותולא לבריהם לענין עריפות כגון מינותא דורדא וכיו"ב, ואין עליו לחפש הבעמים] ואין כוונת הכ"מ שלא לקבל לחיות אבל לבהמות מתחר דברי הש"ך כתב דלפיכך קולא, ואם יש חילוק בין חיות לבהמות אבחי אנו צריכין לסימני היה, אלא ודאי כוונתו בכל אופן אין אנו מקבלים מין חדש, ואף לדברי הפמ"ג לדינן לאסור משום מנהג שקבע בחכ"ל וספרו כתפשט בדורו בכל ארץ לימה, אבל העיקר שדברי הש"ך הן כפי החכ"ל, ואין לפרוץ גדר במנהגן של ישראל, ואין לנו שום הכרח לזה, ודי לנו בבקר ולאן שבמסורת.

יום ד' עשרה לאב תש"י זכרון בואיר.

הוספה. אחרי שהרבה מדינות מביאים בקר מן הנוף, ושראל קדושים שהיו פרשים מלבניה מאלו של הנידון הביא בהנו בו איסור.

לענין דין כיסוי, אין שום ערך מה שבמדעיים קובעים, שקבישותם הוא ע"פ ההסכמה על הנחות ובדיקות ידועות, אבל לא ע"פ תבנית הקרנים, ולענין כיסוי הדם, תבנית הקרנים קובעת, וכל זמן שלא נדקו הקרנים אין כאן בירור, אלא אמד בדעת, ואין זה מספיק. (קובץ לגרות ח"ל, לגרת ל"ם).

(מ כ ת ב)

ה) **נפגשתי** בשאלה יסודית של כל הלבור אם טהוג אלגלו מנהג קבוע מרבותינו הגאונים שלא לאכול בהמה רק במסורת, כמו בעוף, או לא? ומפני שזה ענין רב הערך, רלוני לשמוע הוריד בזה.

יסוד
הודפס מאתר אוצר החכמה

יסוד הדבר נקבוע כונת הש"ך יו"ד סי' פ' סק"ל, שכתב שאינו נכנס לתחריך בפי' סימני הקרנים שאמרו חכמים להכריע בין היה נבחמה, גפי שאין לו מחם אלא מה שקבלנו במסורת וכדלקמן סי' פ"ב גבי סימני שף, הרישת הדברים שמסרנו שלא לשנות מין הדם ע"י סימנים כמו שכתב הרמ"א בשף. [וע"ל דהיה פשוט להם מעכב זה והדור של הש"ך היה דור של חכמים גדולים הב"ד של הגלות מתוקן והנאון ר' יהושע הלל, ורבני הגליות, וכל ישראל היו נשמעין להם על פיהם ילאו ועל פיהם בלו והיה שימת לב על כל מעשה].

— — ובחכ"ל שם דין כי כתב דאפשר לקבל שוף שאין אנו מכירין אותו, אבל אין לקבל עד אלא אדם גדול ואם אין נמצא האידנא כלל. ולא פירש אם ישלו שנים מהו? עוד כתב דלריך שידעו שנוכנים ע"פ הכמים, וזה קשה לברר, האידנא דהשולם קשור, כמעט דלא נחשב שלא ידעו מין זה, אלא פירשו בכיה. (קונן אגרות ח"ב אגרת פ"ג).

הלכות דברים היוצאים מן החי

סימן יב

ח) **שו"ע** יו"ד סי' פ"ח ס"ב גבינות שנעשו כו', עי' בהגר"א סק"ו דדעת תו' דלא אמרינן חזקה מכח רובא, וכיון דהיא קמן ממישוש המריפות, הוי ספק הנקבל אימתי יצאת מדובא לי קדם חגיבה או לאחר חגיבה, ולא הביב ידישה ולליה לענין דין חזקה אלא בידישה ולחי אבל לא ידישה מכח דין רובא, ולא נאמר דין רובא אלא בהכרעת המעשה לאיסור או לריתר, לעשות לו למנוע, אבל לא לחתבב ידישה לגמרין דין חזקה, ולדעת הרא"ש קדם הרישותא מחזקינן מכח רובא, ושוב דנין על זמן המסופק מדין חזקה, ולמש"כ סי' ד' סק"ז דעת הרי"ו לשאלם להחשיבה חזקה לא מהני רובא, ומ"מ יש להבסיר הבלב דגם דין רוב מהני בזמן המסופק לענין חלב, וכשאנו מסופקין בזמן החליבה לי היתה כשרה מחזקינן לה כשרה מכח רובא, ולפ"ז דהשתא כיא ממישוש.

ויש לפי' נבה דאמר בתוכות ס"ו ב' אמנלאת טריפה ברשות לוקח לאמרינן כ"ב כ"ה ולפ לי יהיב הענבה דמי לריך ליתן, והיינו מכח חזקה קמייתא, דסלא יצפינן ממחני דבלה בגיה המיה, ועשמא דר"ג בבלה מכוס חזקה כדאמר שם ר"ב ב', וכן שם ע"ב ב' לא הימא לא אזיל ר"י בתר חזקה דנופא כי מבלל דעשמא דר"ג מכוס חזקה [וכן מבואר שם לעיל נסוגיא הנם בבל מייתי ראי' ומרע לי לחזקי דלב כו'] וכן מבואר בש"ס ע"ב בתרך [ומי הלק לה"ש נבים סי' פ"ב סק"י] ולפי דעת הסומרים דלא אמרינן חזקה מכח רובא, מ"מ מוקמינן לה בחזקת כשרה, ולדעת הרי"ו ריל דכי היכי דמהני רובא לבבסיר הבלב, כ"ג מהני רובא לאיסור עשמא דמוכר דמכר לי פרה שלימה, ואפי' לדעת תו' דבחלב אסור, מ"מ מהני רובא לאיסור עשמה דמוכר מכח רובא שבוחזקה בידו לכשרה, דביקר הנעשה שמל המכח לריל מבי"ה כולא, וכמש"כ הלק לה"ש נבים סי' פ"ב וכתש"כ תו' חולין נ"ח ב'. [והגר"א ליון לסוגיא ר"ב ב' ע"ב ב' מלה כוחו ז"ל מל מיקר הדין דחזקה דמשיקרא מדיפא מחזקה דהשתא וכ"ב נלמד מכח דאמרינן דחזקת הנוף מסייע לה אפי' דבטולה קמן ובטלת מוס קמן, וכן נלמד מכח דנהה דר' שמעון וכבר ליין דברי תו' נדה שם שלמדו מזה].

ט) **יבמות** פ' ל' מכח ידשינן כו', לכני דס"ל דבחלב מוחר [וכתש"כ לעיל] דאמרינן חזקה מכח רובא, בדין כולא דומיא דבשתא נסתרים דמוקמינן לי לחזקתו, אבל נדעת כאוסרין בחלב ולא אמרינן חזקה מכח רובא והרי"ל ספיקא, קשה דומיא כרי סרים לפנין כיון דליכא חזקה דמשיקרא נגד חזקה דבשתא, וכדאמר קדושין ע"ב ל' כרי בוגרת לפנין, ואפי' שמואל ריל דמודה כיכי דליכא חזקה דמשיקרא כלל דבתם ליכא מיכא חזקה שביתה נטרה [עי' חלק לה"ש נבים סי' פ' סק ריח] וריל דאפי' לדעת תו' מהני רובא לענין דלא דיינינן בחזקה דבשתא נגד רובא, ולדעת תו' ר"ו [רובא שם סק ריח] דכל המומלות בשמת מליאתן כולא מן כדין, וכ"ג אפשר דסרים כוי כמת ולא בבוגרת מ"מ לא שייך כאן כיון שאינו במקומו ולא דמי לבוגרת דכ"מ שהיא מקומה ממה אבל חולי הסריסות הוא כמיתה דבעינן דוקא מלאו מת במקומו [עי"ש ס"ק ריח] [ל"ה, ע"ש הלק לה"ש נבים סי' פ"ב סק"ל].

ג) **בפרי"ת** יו"ד סי' פ"ח בתריך להכריע דשלא מקרי אוכל לענין איסור גבילה ולענין איסור עמאה, וכדתנן חולין ע"ז ל' שלא שילהה מקלחה אמורה לאכילה, וכן מוכח מהא דפינל בזבח מתפגלה בשלא כדמסיק זבחים ל"ב ב', ומיהו לא נחפרש הטעם דאינה ממאה טומאת נבילות כדתנן חולין שם, וכן הא דאמר חולין קי"ב ב' לענין בב"ח דאי"ל קרא דפרשא בטלמא הוא, ונפריה כי דלא נבר הוא אלא אוכלא בטלמא, ואינו מיבן חדא דלא כתיב נבר לא בב"ח ולא בנבילה ושוד דכל הנאכל מן בחי בכלל בשרו, ועי"ב הא דאינו מטמא טומאת נבילות ואין חייבין עליו משום בב"ח וכן הא דאינו מפגל לא הזבח, משום שאינו אוכל נמור, ואריך טעם לתה חייבין עליו משום פיגול, ולתה אסור משום נבילה וטמאה, ובחר חולין קכ"ל לי' ד"ה ובוא, מבואר דבשר שפלטתו בכין פחות מכזית אף שבטל מעריא [בלא מחשבה] ומטומאת נבילות אף שבנסו, מ"מ חייבין עליו משום איסור נבילה, ונראה הטעם דלענין איסור אכילה לא שייך שביטול מחכילה ינרוס ביתר אכילה שאכו שיקר כונת התורה להתרחק מאכילתו ולהתנב בו בבעלים ואבנים, ובכל שעה הוא מוחבר שלא להחשיבו לאוכל, ואפשר שזה כונת תו' מנחות ס"ע ל' לאלק בין טומאה לאיסור, ולפ"ז ריל דשלא נמי כיון שאינו שיקר לאוכל בלא מחשבה בבר יצאת מהורת נבילה לענין טומאה, וכן לענין בב"ח אינו בכלל סתם נדי, אבל לענין איסור נבילה וטמאה הוא בכלל איסור, ומיהו לענין פיגול נוחר וטמא, לדעת תו' זבחים ל"ב ב' דחייבין עליה משום פיגול אבל לא משום נוחר וטמא, אפשר דמוחר אינו אם הוא שיקר בזבח לענין מלות אכילתו וכן אם אכלו בטומאת הגוף אינו חשוב כל כך להתחייב עליו, אבל פיגול הוא פסול בפיגול ויחיל על הכל, ומיהו אין הטעם משום דלאו אוכל נמור הוא, דהא שליל ושליא חד דינא אית לה בהבואר בסוגיא, וגם בשליל אין חייבין עליו משום נוחר וטמא, ושליל אוכל נמור הוא כדאמר חולין קי"ז ל' שליל נדי מעלית, ואפ"ה לאו נוחא דזבחא הוא לענין נוחר וטמא ושליא לא מדיפא מפגול, ודעת הרמב"ם בפיה מה' פסה"מ הכ"ג דשליל ושליא חייבין עליהן משום פיגול נוחר וטמא, אלא שאין מפגלין לענין לפגל בשינו שיקר הזבח ויחא מפי, אלא שקשה לפרש הסוגיא, ולמש"כ הגרע"א בגליון בשם מה"מ דאבו מחלוקת מחי ובריתא, אבתי לתנא דבריתא יש חילוק בין פיגול לנוחר וטמא, ולריך טעם, ושיקר דברי המה"מ קשה שאין ממחני הברת דפליגי אבריתא דשפיר ריל דמשום פיגול שיורי וכמש"כ תו' ולמשנתי בפלוגתא עדיף, ועוד בגמי כוי מפרש לה דפליגי וכמאי פליגי, ולדעת הרי"מ לאחורה שליא חייבין עליה משום נבילה וטמאה, אבל הרי"מ פ"ד מה' מ"א הרי"ת, כ' שאין חייבין עליה ולריך טעם, והרי"מ כ' שם משום שאינו בבר, ואפשר דאין איסור שליא לדעת הרי"מ אלא מדרבנן, אבל לריך טעם לתה חייבין עליה משום הודפס מאתר אוצר החכמה

הוספה, לאחרי שהרבה מדינות מביאים בקר מן החוץ, וישראל קדושים שהיו פורשים מלהניח מאלו של הגידון, חשיב כנהגו בו איסור.

לענין דין כיסוי, אין שום ערך מה שהמדעיים קובעים, שקביעותם הוא ע"פ ההסכמה על בחינות ובדיקות ידועות, אבל לא ע"פ הבנית הקרנים, ולענין כיסוי הדם, הבנית הקרנים קובעת, וכל זמן שלא בדקו הקרנים אין כאן בירור, אלא אמד הדעת, ואין זה מספיק.

סימן קלא

בגידון דלעיל

שלחנם"ם

אחדשה"ם ושי"ת באה"ר.

בהזדמנות ראיתי דבריהם היקרים, הקובעים כי לקחתי קו לאסור מה שמחירים ע"פ קשר עם ה - - ומפני זה אסרתי בר יונה, השור ההודי, אין לי מ"ו שום הקפדה על הדברים, בכל זאת אגיד שהלקי בזה באותן שחושדים אותו ואין בו.

קבלתי את המכתב ע"ד הנ"ל, ולא היה במכתב הגידון אם מסוב הוא הסיעוי של שור זה להסתפק בו שהוא מין אחר מהשור המצוי בידינו, אלא היה הדבר מוחלט שצריך לדון בזה במין חדש הבא לפנינו, אך טיהרתו בטומה מפני שפרסומיו סדוקות ואין לו סניים למעלה, והיה הגידון אם נאות לדברי הבית יעקב והיבא בפ"ת יו"ד סי' פ' סק"ו דבחיה לא מהני סימני טהרה עד שיהיו הקרנים בקרני חיה, והוכרע במכתב שאין לאות לדברי הבית יעקב.

רע"ז דעתי, דגהי דאין הלכה כהבית יעקב בעיקר הדין וכטומים אנחנו שהוא טהור, בכל זאת בהנהגתנו שנדרו לנו רבותנו אנחנו מחמירים שלא לקבל מין חדש, והדבר מבואר בש"ך (שם) [שפירוש הפרי מגדים אינו מתקבל בלשון הש"ך] והחכמת אדם וכלל ל"ו ס"ו העמיק להלכה דברי הש"ך בפשוטן, וכעת ראיתי בערוך השלחן יו"ד סי' פ' סעיף י) שקבע ג"כ דברי הש"ך בפשוטן, וכתב שאין לנו נפקותא בפלוגתא הפחתי תשובה והבית יעקב לכי תידוק, וכונתו מבואר כמו שכתבתי.

אחשוב כי כאשר יעמיקו לקבוע את דעת זולתם לאמיתה, יראו שאין כאן נטיה לדדית, רק כן הוא האמת שמימות הש"ך ואילך יש לנו מנהג קבוע שלא לקבל שום מין חדש להכיאו על שלחן ישראל מפני גדר לאתאלות אסורות אשר פרצה טהרה בישראל, ואין לנו

לפרוץ גדר בזה, ואין לי מ"ו שום נטיה לאסור את המותר, רק לני כיאב בהיתר זה, מפני שכל פרצה גוררת פרצות אחרות.

מובטחני שיסני דעתם העדינה אחרי מאמרי זה, ויסכימו שאין להתיר את השור, לא מפני ספק טהרתו, אלא מפני מנהג שקבעו לנו רבותנו הגאונים ז"ל, הש"ך, התפ"מ, הערוך השולחן.

כן אם אנו קובעים שאור הזה מפני הסיגויים שלו, לריכים אנו לדון עליו ולחקור אחרי סימני טהרה שלו, אי אפשר לנו לקבוע אותו לבהמה או לחיה אלא ע"י סימני הקרנים שקבעו חכמים, וכל ההשערות והדמיונות מבחינות אחרות אינם קובעים כלום.

ואמנם במכתב השני דנו שם מסורת עליו, זהו ענין אחר שלא דנתי עליו, אבל מה שעשה כי גם בזה דעתי נטיה לנהוג בבהמות כמו בעופות, שלא לשנות במקום זה מפני מסורת במקום אחר, וגם שלא לקבל בזה עדות מכל אדם, רק מגברא רבא.

סוף דבר, כמנגו שבואפים על רמורמת, אי אפשר לעשות דברים הנראים כמתירים את מה שנהגו בהם לאסור, וכן ראיתי מנהג רבותנו ז"ל בדור העבר, ואין ראוי בשביל זה לחשוד בבוזנות זרות או להתפלל עלינו שנעזוב את דגם זה מ"ו, אדרבה הוא דגם קודם מאהבת התורה וירלאת שמים.

הריני כופל עוד, שאין בלבי שום קפידא על שחושדין אותי, ורק נתחייבתי להגיד את האמור לעיל מפני שידעתי את יקרת רוחם ואוהבם את האמת.

הדו"ש"ת באהבה רבה ובכבוד הראוי

אי"ש

הוספה, דעת לגבון נקל, שאם היה הגאון חכמת אדם, והגאון ערוך השולחן בחיים, היו מורים לאיסור, ולמה אנחנו כאוסרים בר יונה?

סימן קלב

במיני תרנגולים שונים

על דבר התרנגולים הגדולים, ראשי המדברים בזה המה הגאון מהר"ש קלונר זצ"ל וטוב טעם ודעת הליתאה סי' ק"נ - קנ"ב) והגאון מהר"ש נתנזון זצ"ל ושואל ומשיב חמישאי סי' ס"טו ועלא הדבר בהלכה רווחת להיתרא, והגר"ש נתנזון זצ"ל כותב שהוא עצמו אוכל איתם, ומסיים ויאכלו עניים, וכותב עוד כיוסף דעת (שם) שהעידו לפניו נאמנים מארץ הקדש ששם אוכלים

* מכתב זה הוא מאביו, אל מרן זללה"ה.

יום ב' כ"ב אדר תשס"ד

שלו' וכט"ס להדר"ת הגאון ר' ניסים קרליץ שליט"א

אני בעצמי לצערי הגדול איני מסוגל לכתוב כי הקב"ה הכהה את מאור עיני וחתן בני היקר הרב ישעי', הרב דוד שליט"א כותב את בקשתי. אבקש את הדרת גאונו בכתב אם זוכר אצל מרן רבינו הגדול החזו"א זצוק"ל שכתב את מכתבו אל הרב הרצוג בנוגע לאסור את הבהמה בלי מסורת הנקראת זבו עד כמה שאני זוכר מרן החזו"א נהג אז כנגד הרב הרצוג בעוז ובתקיפות כדי שלא להכניס את הבהמות לארץ שלא כדרכו של מרן איני זוכר באיזה דרכים של תקיפות מרן נהג אבל זכור לי תקיפות וזה עזר שלא יביא בהמות לארץ כמדומה שהביא בהמות לארץ והר' הרצוג הפסיק את המשלוחים.

מאז ועד היום מפרפר בזכרוני התקיפות והעוז שמרן נהג בהרב הרצוג כדי שלא יביא בהמה זו ובשום אופן איני יכול להיזכר במה נהג מרן לכן אבקש אם כבוד תורתו זוכר להודיעני ובזה יפתור את הפרפור אשר בקרבי ויתיר את הספק אשר אני מסופק בו ואם כבוד תורתו יודע בענין הרב הרצוג נא להודיעני את הפרטים בכתב כי ע"י כתב נח לי שיקריאו לי הילדים.

המודה מראש ביקרא דאוריתא

כ"ג אדר תשס"ד

אני ישעי' נשלחתי ע"י אבי שליט"א להגאון רבי נסים שליט"א הבאתי את המכתב הכתוב הזה להגאון רבי נסים קרליץ שליט"א בתאריך כ"ג אדר תשס"ד.

וכשהגיע לכתוב שמרן החזו"א נהג כנגד הרב הרצוג בעוז ובתקיפות כדי שלא להכניס את הבהמות לארץ נהנה מאד וצחק ואמר "נכון" "נכון".

ולעצם הענין מה עשה החזו"א למען הענין אמר הגרנ"ק שליט"א שהרב הרצוג עשה אסיפת רבנים בכדי להתיר בהמות והחזו"א זצוק"ל קרא לכל רב בפני עצמו ודיבר איתם נגד הבהמות האלו ועוד פעולה עשה מרן שקרא להגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ולהגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל ודיבר איתם שיכתבו נגד זה.

הלחץ שעשה מרן ההזו"א על הרב הרצוג כדי שלא יביא "זבו"

ג. בעזהי"ת כבר כתבתי לעיל שהר' הרצוג לא נענה מיד למרן החזו"א זצוק"ל והשהה תשובתו והמשך הדברים כנ"ל.

כמדומני (הנני כותב כמדומני כי בדברי מרן אני נזהר מאד שח"ו אפי' גרגר שקר לא יהי' כי מרן מאד הקפיד ע"ז) כמדומני שמרן חרג ממנהגו ושלח ע"י שליח דברים קשים הנוגעים למשרתו ואולי גם לגופו של הר' הרצוג אם לא יפסיק להביא ארצה

סימן קיד

ב"ה, ט"ו אדר פורים דשושן תשנ"ט לפ"ק,

כבוד הרבנים הגאונים המפ' בנש"ק מוהר"ר שלמה שטערן אבדק"ק דעברעצין, וכבוד מוהר"ר יצחק שטיין שליט"א דומר"צ פאלטישאן יצ"ו.

א

אהדשה"ם ושתה"ג בכבוד.

אשר כבודכם הלעתם לי בענין היתר השתמשות בהמה טהורה, והיא ככל הערלה ממשפחת הכופל נקרא בלשון שלכם (בייפאלן) ושכיח טובא במדינתם אמריקה וגם יש בית מטבחיים שכבר משתמש בו למעשה בכשרות הכופל המפורסם ביו"ד סי' כ"ח ועוד, אלא דאנו מתמירים בו חומרת חי' ובהמה, אלא דבפוג זה ישנם קצת שיטים במבנה גופו מכופל הרגיל, אבל סימניו סימני טהרה ברורים.

וספק שלכם בהברעת לשון הש"ך יו"ד סי' פ', בענין סימני קרנים להחשב חי' טהורה, דקבע הש"ך שאין לו להאריך בזה דאין לנו עתה אלא מה שקבלנו במסורת ובדלקמן סי' פ"ב גבי סימני עוף, ע"כ, ובלדק תמה הפמ"ג דהאי דסי' פ"ב גבי עופות אם אין מסורה יש חשש דילמא טמא, (אפילו יש לו כל ג' סימני העוף, אולי ביום מן הימים ידרוס וכשיטת רש"י (חולין ס"ב ע"א), ודלא כשיטת רבינו משה בר יוסף והרמב"ן ודעמי' דג' סימני העוף קובעים שבודאי לא ידרוס, דמוסשים לשיטת רש"י בזה), משא"כ הכא דסימן מעלה גרה ופרסות סדוקות לפניו בלי פקפוק, לכן דעת הפמ"ג דכוונת הש"ך רק על מסורת ההבדלים בקרנים בין חי' טהורה לבהמה טהורה, אבל מכ"מ נאכל אפילו לכתחלה עכ"פ עם איסור חלב שלו.

אלא דבאון ישראל חזון איש זי"ע בס' יו"ד סי' י"א -ה-ו-ז- נקט דבדי הש"ך כפשוטן דגם בוף כשרות החי' תולה במסורה כעין סי' פ"ב גבי עופות, אף שמרחק עצום ביניהם כיון שבקיאים בג' סימני טהרה של בהמה וחי' טהורה, ומסתמך על דברי הכמת אדם שקבע באלו יש מסורת שאין לאכל גם בהמה וחי' טהורה אלא במסורת.

והנה יסוד הוכוח כאן אם יש חיוב מסורה גם על בהמה וחי' טהורה, חוץ מבקר בכם ועז, ואיל לבי ויחמור הרגילים, דלדעת הפמ"ג פשוט דאינם צריכים, ולדעת החזון איש וחכ"א לפי הבנתו צריכים, והחזון איש קבע דיש ההבדה כאת בארץ ליטא מזמן הגדולים בדור החלקת מחוקק ועמו גאוני ראשי ישראל. ופעיקה זאת של המחלוקת הזאת נורס חומרא וקולא, מצד אחד הוא נורס חומרא, דאולי רצו להחמיר בכאת שלא להדש מינים בלי מסורת אף שאינו דומה כלל לעופות, אבל לאידך גיסא הוא נורס קולא, דגם לדעת החזון איש הי' זה רק בארץ ליטא, ואף שדברי הש"ך מקובלים לדורות עולם בכל העולם מכ"מ עדות הפמ"ג ואלו הגאונים שהרו אחריו, כמאה עדים שאין מסורה כאת עכ"פ במדינתינו, ואוכלים מה שברור טהור, ושאיקת הרמ"א בסי' פ' על דברי הסו"ע ס"א בסי' מוכהן דלא הי' מסורה עכ"פ במדינתו.

והבנת הפמ"ג בדברי הש"ך דגם בליטא לא הי' מסורה, א"כ ברור דבכל המדינות לא הי' תקנה כאת כמש"כ כמה גאונים שבתנתם, וגם בארץ ליטא אין לנו ראיה תשוש מקום רק מהעתקת החכ"א דברי הש"ך בפשיטות לשונו, ובכה פשוט דהולאי של שאר מדינות להקל מבריע נגד ספק של ארץ ליטא, דחזרינן לגוף דין תורה שאין מקום כלל להחמיר בבהמות וחיות טהורות שסימניהם בדוקים וברורים גם בזמן הזה, וכיון שכן, דברי כם עכ"פ ברורים לארץ אמריקה, שם בטוח להג"ל עוד סמיכת דעת שא"ל כלל מסורה כיון שקבוב שבהמה הג"ל בכלל הכופל המוזר מדורות עולם, ומה שטוגע לא"י אתרא דמרן החזון איש זי"ע אין עסקינו עכשיו בזה.

הרני דורש"ת וטובכם בלונ"ת.

מצפה לרחמי ה'.

ב

שאלה

האם מותר לשוחט לעשות בדיקת פנים עם כפפות נומי של רופאים שנלמדים לאנטעות.

תשובה

דבר פשוט מאוד, שאסור לעשות בדיקת פנים עם כפפות כי מה שמרגיש יד ואצבע בלי כפפות אין מרגישים כ"כ עם כפפות, וא"ו לחדש חדשות ונפרט שלא לטורך.

ע"ז בעה"ת,

מצפה לרחמי ה'.

סימן יט

כשרות ה"זיבו" ו"בופאלו" ותערובתם

לאחרונה הועלתה הלכה למעשה שאלת כשרות ה'זיבו', כי התחילו לשחוט מין זה תחת חסות השגחות מקובלות שונות בתוצרת מהדרין וגלאט, ושמענו שאחרים ערערו על זה בטענה שכבר פשט המנהג במקומות מיוחדים שלא לאכול שום בהמה וחיה חוץ ממה שיש עליה מסורת, האם יש לחוש לדבריהם - ובכלל שאלה זו, גם כשרות הזן האחר הנקרא 'בופאלו'.

א. **דעת האוסרים:** כתב הרמ"א (יו"ד סי' פב סעי' ג) לגבי אכילת עופות שאין לסמוך על סימני כשרות שנאמרו בו, ו"אין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור, וכן נוהגין ואין לשנות". ולגבי סימני חיות טהורות כתב הש"ך (יו"ד סי' פ ס"ק א) וז"ל "עיין פי' של דברים אלו [-של סימני הקרנים של החיות הטהורות שהביא השו"ע] בבית יוסף, ולפי שאין לנו עתה אלא מה שקבלנו במסורת וכדלקמן גבי עוף, קצרתי" עכ"ל. ר"ל שקיצר הש"ך בפירוש סימני קרני החיות.

ומדברי הש"ך אלו רצו האוסרים לדקדק, שאין לנו לאכול שום בהמה וחיה, אלא אם יש לנו מסורת שמין בע"ח זה מותר.

אמנם עיין בפמ"ג שם שביאר דברי הש"ך וז"ל "הכי קאמר, כיון שרבו הפירושים, אין לאכול החלב אלא במסורת דאין אנו בקיאים במובלע חרקייהו ושאר הסימנים", עכ"ל.

המעיין יראה תיכף, שדעת הפמ"ג דלא דרש הש"ך מסורת אלא לענין היכר מה שהוא חיה ולא בהמה, כדי להתיר אכילת חלבה, וע"ז כתב שהסימנים להכיר בין חיה לבהמה לא ברירא לן. אבל להבחין בין טמא לטהור שפיר סמכינן אסימני מעלה גרה ומפריס פרסה, וכל שיש להם אותם סימני טהרה מותרים באכילה אף ללא מסורת (פרט לחלבה), וכן מבואר שם להריא בפמ"ג עי"ש.

ב. **בירור המנהג שלא לאכול בהמות אלא במסורת:** והנה בהוצאה הנפוצה של ספר חזון איש (שי"ל לאחר פטירתו) על יו"ד, סיפחו המדפיסים לסוף דבריו הקדושים שבסימן י"א, כמה מכתבים פרטיים בהם חולק על דברי הפמ"ג הנ"ל, ודעתו דאף להבחין בין טהור לטמא בעינן מסורת, ואין לנו אלא בהמות כבשים ועזים. וז"ל שם (באחר מהמכתבים), "אחרי שידוע כמה החמירו רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל שלא לפרוץ גדר שגדרו הראשונים ז"ל, אין לנו לנטות מדברי הגאון חכמת אדם שקבע בספרו שמנהגנו שלא לאכול בהמות וחיות אלא במסורת [-ע"כ דברי החכמת אדם], וכפי פשטן של דברי הש"ך סימן פ' ס"ק א', ודלא כהפמ"ג". עי"ש בארוכה.

וכתב שם עוד וז"ל "ואף לדברי הפמ"ג לדידן אסור משום מנהג שקבע בחכמת אדם וספרו התפשט בדורו בכל ארץ ליטא וכו' ודי לנו בבקר וצאן שבמסורת" עכ"ל. ובהמשך המכתבים הביא כמה פעמים שאין לנו אלא בהמות בקר כבשים ועיזים, עי"ש.

והמעיין יראה שהמסורת והמנהג הנ"ל לא היו ידועים למרן החזון איש ולשום אדם רק על פי דקדוקו בלשון הש"ך (דלא כפמ"ג וכל האחרונים[א]) ובלשון החכמת אדם. וצריך הרבה עיון על זה, כי מנהג ומגדר מלתא שלא נודע לשום אדם, לא עדיף מגזירה מפורשת היוצאת מסנהדרי גדולה בלשכת הגזית על פי מנין והסכמה שלהם, ולא פשטה בישראל שאין לה שום תוקף, עיין מסכת ע"ז דף ל"ז כל הסוגיא שם.

גם מה שכתב שספר חכמת אדם קובע, לפי שספרו התפשט וכו', והרי גם החכמת אדם לא כתב דבר זה

א. וע"י בכרתי ופלתי סי' פ' אות ב' (בפלתי), ובכף החיים סי' פ' אות ה' ועוד אחרונים שגם הם מפרשים כמו שכתב הפמ"ג.

בפירוש, ואין לשונו שם מפורשת יותר מלשונו של הש"ך, שהפמ"ג וכל האחרונים לא דקדקו ממנו כן. ואף אם נצדיק דעת החזון איש, ונקבל שמה שהוא ז"ל דקדק הוא האמת הנכון וזו היתה כוונת הש"ך והחכמת אדם וכל האחרונים טעו, אפילו הכי היאך ננקוט שבכל ארץ ליטא דקדקו כל הרבנים ואנשי התורה שבאותו דור מלשון החכמת אדם שיש לנהוג כן בישראל, אולי הבינו מלשונו כהבנת הפמ"ג? ובפרט שספר הפמ"ג התפשט בכל ישראל, ועדיין לא יצא טבעו של החזון איש זצ"ל בעולם.

ויותר על פי מה ששמעתי מפי קדשו של הגאון האדיר מרן ר' יעקב קאמענעצקי זצוק"ל שטרם קבלוהו כרב בציטוביאן, שהיתה עיירה קטנה בליטא, בחנוהו על כל שורה בספר פמ"ג יו"ד חלק א', וברור שבכל ארץ ליטא נהגו כדברי הפמ"ג. אם כן, מה שפשט ספר חכמת אדם אינו נוגע לדיון זה, אלא אם היה החכמת אדם מעיד שאכן יש מנהג כזה בליטא, ואז היינו נסמכים על עדותו ולא על פי מה שפשט ספרו כמבואר לעיל. [ענין פשט בישראל הוא שקבלו על עצמם לנהוג כדברי הספר או התקנה מאז והלאה, וענין עדות הוא שמעיד שכן היה המנהג מלפנים]. ועל זה אני חוזר, שאף שנקבל שהיה באמת מנהג כזה, הרי לא פשט בישראל, ובפרט שאחרי שהכל ידעו מדעת הפמ"ג בזה, היה צריך להיות מי שיעיר בספר או בתשובה שבמדינתינו נוהגין דלא כהפמ"ג, אלא דפשוט דלא היה מנהג כזה מעולם, ולכך לא הביאו שום מחבר או ספר מנהגים.

ומה שכתב במכתב החזון איש זצ"ל שנוהגים רק לאכול בקר וצאן, אולי שיגרא דלישנא הוא, כי ברור שנהגו לאכול מה שנקרא אצלנו צבי וכן הובא בחכמת אדם שם בכלל ל"ו סעיף א' עי"ש, וכן נפרץ בכל ישראל. גם הובא בשולחן ערוך דין אכילת בופל"ו ביו"ד סימן כ"ח סעיף ד' [וזה מין אחר שונה מאותו בופאלו שמדברים עליו עתה, שהוא באמת חיה הנקרא בייסו"ן אלא שכינוהו בופאלו], ושם איתא דנהגו שלא לכסות דמו, ובהג"ה שם כתב הרמ"א זצ"ל שיש להחמיר לכסות בלא ברכה עי"ש. מוכח מדבריהם שנהגו לאוכלו בזמנם, ולא שמענו מאיזה ספר וסופר שנשתנה מנהג זה עד זמנו של החכמת אדם. אשר ע"כ אף אם נאמין שיש איזה מגדר מילתא בענין, זה ברור דאינו מוגבל לבקר וצאן לבד, עיין בזה היטב.

ג. **דקדוק דברי החכמת אדם:** נחזור לדברי החכמת אדם, זה לשונו שם (ריש כלל לו) "סימני בהמה וחיה נתפרשו בתורה והם ב' סימנים מעלה גרה ופרסותיה סדוקות, ויש חילוק בין חיה לבהמה" וכו', ומאריך קצת בענין חיה ומסיים וז"ל "ולפי שאין אנו אוכלין אלא מה שקבלו במסורת מאבותינו וכו' ולכן לא העתקתי הסימנים", עכ"ל. והשתא מה שכתב באחרונה שלא העתיק הסימנים של קרני החיות לפי שאין לנו נפק"מ בהם, מוכח מזה שמה שכן העתיק בספרו יש באמת נפק"מ למעשה מידיעתם - כלומר, מה שחיסר ולא העתיק אין נפק"מ מהם, ומה שהעתיק הביא לתועלת כדי שנעשה מעשה על ידם. ואם העתיק בתחילת אותו סעיף סימני מעלה גרה ומפריס פרסות סדוקות, הרי שהעתיקם לתועלת כדי שנדע להבחין על ידם מה לאכול ומה שלא לאכול, ואילו היה מנהג שלא לאכול רק בקר וצאן על פי המסורה, לא היה שום תועלת בהעתקת סימני הכשרות. אלא ברור כחמה שלא הזכיר ענין המסורת אלא במה שנוגע לחילוקים שבין חיה לבהמה, ולכן לא העתיק אותם סימנים שעל פיהם נתיר חלב המין ההוא או נחייבנו בכיסוי הדם בברכה, ועל זה כתב שאסור לנו לאכול מן החיות רק הצבי. כלומר, שבתורת חיה, שחלבה מותר, אין לנו אלא הצבי, וחוץ מזה נחמיר על כולם כדין ספק בהמה.

ד. **מין 'בופאלו':** מעתה נעיין במין זה הנקרא 'בופאלו' באמריקא. דבר זה, שהוא מפריס פרסה ומעלה גרה הוא דבר מציאותי ולא הסתפק בו אדם. והנה מעולם לא נמצא מין זה בטבעו מחוץ לגבולות אמריקא, וכמובן שאין עליו מסורה רגילה. אלא דלפי הנ"ל מבואר דסוגיא דעלמא דלא בעינן מסורה, דלא מצאנו בפירוש מי שנהג לאסור חוץ ממרן החזון איש, אלא הכל נהגו היתר וכדביארנו. וכן הוא האמת, כי דעת החזון איש זצ"ל, אף דרב גובריה, מכל מקום זה ברור דבמחלוקת שנויה, ואף בשעתו נחלקו עליו גדולי עולם ושקלו וטרו עמיה ולא באו לידי השוואה, ואף החזון איש עצמו לא הכניס דבר זה בספרו, אלא שאחרים באו אחריו הכניסו מכתבים פרטיים אלו וספחו אותם

לספרו (לראשונה במהד' שנדפסה רק בשנת תשכ"ב), וכמדומה לי שאילו מרן החליט לפרסם לכל ישראל היה קובע את זה בספרו ולא משאיר את זה במכתבים. ואף אם אינני צודק בזה כי לפי לשונו שבמכתב משמע קצת שבאמת היה רצונו שכן ינהגו הציבור, אך סוף כל סוף סוגיא דעלמא דלא בעינן מסורה מפורשת למיני בהמות וחיות להבדיל בין הטמא ובין הטהור, אלא רק בין החיה הנאכלת בחלבה ובין החיה אשר חלבה לא תאכל.

והנה מבואר בשו"ע חו"מ (סי' כה סעי' ב) דהיכא דאיפליגו בה רבוותא ולא איפסיקא הלכתא כהדיא כאחד מהם, אזלינן בתר סוגיא דעלמא, ואף בענין איסור והיתר כן הוא ברמ"א שם עיין היטב. ומי שלא עשה כן ופסק דלא כסוגיא דעלמא, מיקרי טעה בשיקול הדעת וישלם מביתו, אלא אם כן הוא מומחה לרבים וגם קבלו עליהם בעלי הדין - ר"ל דמי שאסר לאחד בשר ממין שאין עליו מסורה, ומפני הוראתו נפסד הבשר והפסיד זה ממון, חייב הרב המורה לשלם לו הפסידו דהוה טעה בשיקול הדעת והדברים ארוכים. ואולי בעיר בני ברק יצ"ו שהוא מקומו של הגאון מרן החזון איש זצוק"ל אפשר שיש להחמיר, ועיין כרמ"א שם וז"ל "ואם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם" וכו', וכל שכן היכא שנהגו להחמיר על פי החכם, ויש להאריך בענין זה ואין כאן מקומו.

מיהו לבי אומר לי שאפשר שהחזון איש גופיה יסכים דשאני הבופאלו של אמריקא, דלא מצאנו מעולם מי שנהג שלא לאוכלו כיון דלא ראוהו אבותינו ולא נמנעו מאכילתו. ודומה קצת למה שכתב הש"ך ביו"ד סימן פ"ב ס"ק י"א עי"ש, ויש לחלק.

ה. עוד עלתה על לבי, דהואיל וכבר קבעו וזיהו כל שבעת החיות הטהורות המפורשות בקרא, ולכמה דעות אין עוד מינים בעולם מלבד אלו[ב], נמצא דהבופאלו שלפנינו הוא מין שור דדומה הרבה לשור יותר מלכל החיות הידועות, וגם קרניו דומות לקרני השור דאינם מפוצלות כרוכות הדורות וחרוקות כקרני החיות. ובודאי לא בעי לשור מסורה אף למין פרטי היוצא מן הרגיל. וכל מה שכתב החכמת אדם שהבאנו לעיל, מדויק מלשונו דדיבר דוקא על מיני חיה ולא על שור שה כבשים ושה עזים וכיוצא בו.

היוצא מדברינו שיש להתיר בשופי מין זה לכל ישראל, ולא מקרי בשר שהורה בה חכם. רק במקומו של החזון איש אפשר שיש להמנע מזה. אבל ח"ו לסמוך להתיר חלבו, אלא ינקרו אותו היטב כדין בהמה רגילה, דאין לתלות לקולא בחלב רק במה שאנו קורין צבי. והמחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה לאחרים.

בעה"ח יום ו' לחודש כסלו שנת תשס"ד, נוא יארק

ישראל הלוי בעלסקי

• • •

עוד בענין הנ"ל

א. **אחד** מסוגי הבהמות שמהן יוצא אחוז גדול מהבשר הנאכל בכל תפוצות ישראל הוא הנקרא "בראנגוס" (Brangus), והוא מין בקר שעיקר יחסו מהבקר הרגיל וגם מעורב בו איזה חלק מיחס מין בקר הנקרא

ב. עי' מש"כ הגאון החכם רבי יהוסף שווארץ זצ"ל, בויהרי הד' מינים, בספרו דברי יוסף, ח"ד סי' יח (ובהוספות שם בסוף הספר), ובספרו תבואות הארץ, חלק תוצאות הארץ, פרק א. ובתו"ד כתב (בדברי יוסף שם): "זה לא יתכן שנמצא יותר מד', שאמרינן בספרי פרשת ראה בפסוק 'אך את זה לא תאכלו', אמר ר"ע וכי משה קניני ובלסתו היה, מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים, עכ"ל. שנודע ומפורסם שלא נמצאים יותר מג' בהמות וד' חיות טהורות הנזכרים בתורה בכל העולם כולו", וכו' עי"ש.

פסיון: יש קהילות שיש להם מסורת ויש שלא אכלו. וכבר הרחיבו לדון בו הפוסקים מדורות קודמים (עי' שו"ת מלמד להועיל ח"ב סי' טז; אגרות משה יו"ד ח"א סי' לד), וע"כ אין לאוכלו אלא אם כן מקובל ע"י מסורת.

פניניה (פערל הינער - guinea fowl): הרבה תשובות נכתבו אודותיו, ורובם אסרוהו (עי' שו"ת חתם סופר או"ח סי' קכו). אבל כנראה רוב קהילות הספרדים התירוהו ויש להם מסורת, יאכלו ענגים וישבעו.

אווז ברברי [Muscovy duck]: מקובל כאינו כשר. ויש על זה תשובות ארוכות בתקופה שלפני מאה וחמשים שנה, ובאמת יש הוכחה טבעית לאסור, שהוולדות היוצאים מזיווג האווז ברברי עם ברווז הרגיל שלנו, כולם מסורסים ואין מולידים. ויש להשוות לזה הסוס והחמור שמולידים בזיווגם הפרד שאינו מוליד, והם כלאים זה בזה. וכנראה שזה הכלל ברוב זיווג מינים שונים שתולדתם אינה מולידה, ולכן היות שהוא מין חדש אין להעביר המסורה שלנו ממין על שאינו מינו.

טווס: מעולם לא שמענו על מסורת שאפשר לסמוך עליה להתיר הטווס (ועי' פרי מגדים, יו"ד סי' פב שפ"ד ס"ק ח)[א].

פרגיות: והוא partridge, עיין ברכות לט ע"א "הביאו לפניו... ופרגיות", ופי' רש"י "פרגיות, בשר עוף שקורין פרדרי"א"[ב]. ושמעתי מהרבה זקנים שיש על מין זה מסורה ברורה.

צ'וקאר [chukar]: הוא מין אחר של פרגיות [partridge], ואינו דומה לו ממש אבל אחרים העידו שיש עליו מסורה כעוף כשר.

בהמות וחיות:

תאו: הוא זן אירופאי של פר ומותר. כן מובא בשולחן ערוך יו"ד סי' כ"ח סעי' ד. (ועי' בבי' הגר"א שם).

ביזון: זהו זן אמריקאי המעלה גרה ומפריס פרסה אבל אין עליו מסורת. הפרי מגדים (שפ"ד סי' פ ס"ק א) כתב שעל חיות לא צריך מסורת ולכן חיה זו מותרת. החזון איש חידש במכתב פרטי (ונספח לספרו חיו"ד סי' יא) להצריך מסורת גם לחיות ובהמות, אבל דעת העולם להקל בזה.

ומה שכתוב באבן עזרא (דברים יד, ה): איל וצבי - ידועים, **והחמשה האחרים צריכים לקבלה.** פירושו שאין ידוע לנו צורת המינים ההם וצריכים לקבלה לוודא אותם ולזהותם אבל פשוט לכל מבין שלא נתכוין האבן עזרא להכנס בענין הנ"ל.

ג'ירפה: תשובות רבות נכתבו בנידון זה[ג]. רב סעדיה גאון בתרגומו לתורה (דברים יד, ה) מתרגם 'ומר' - 'אלזראפה'. וכן פי' הרד"ק בספר השרשים שלו. וכן מוכח גם מתוך תרגום שבעים, שכן פירושו של מין זמר שתירגמו camelopardalis שהוא ג'ירפה, אבל יש להעיר שהתרגום השבעים שלפנינו חשוד לתיקונים (זיופים). ולאור כל הנ"ל לא ראינו מי שאכלה, אף שצורת גופה מבית ומחוץ הוא שווה עם הבהמות הכשרות המפורסמות (שיש לה כרס, בית הכוסות, המסיס וכו').

א. ד"ל שם: "כתב הכנה"ג בהגהות ב"י אות כ"ח כ"ט ל"א עוף פווא"ן שנוצה שלו מהודרת יש ראיה להתיר מדאמר פכ"ה לוי איקלע לבי יוסף רישבא וקריבי ליה רישא דטווסא בחלבא, ופירש"י פווא"ן משמע דליכא איסור כ"א בב"ח וכב"ק סוף הפרה תרגול טווש ופסיוני כלאים (יוצה בזה דאי טווס טמא פשיטא דהוה כלאים עם פסיוני דהוא מין טהור מין שלו) ומ"מ העלה כיון דבא"ט אמרי' דוכיפת ופירש"י פווא"ן שאלבי"א וכיון דיש ב' מיני פווא"ן אין לאכול שום א' מהן יע"ש".

ב. וכספר אוצר לעזי רש"י, תרגם הלע"ז של רש"י שהוא באמת מין זה: חוגלות - partridge.

ג. וכגון שו"ת הרשב"ן לרש"צ שיק (פאטמר תר"ס), ח"א סי' סד-סו; שו"ת המאור (נוא יארק תשכ"ז), ח"ב עמ' רמו-רנ.